

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

สถาบันทางการปกครองที่มีประวัติความเป็นมายาวนานและผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยมาตลอด โดยเฉพาะผู้ที่เติบโตขึ้นมาในชนบทไทยทุกคนคงรู้จักคุ้นกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี กล่าวว่กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่ที่คอยดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และปกครองลูกบ้านในตำบล หมู่บ้าน ให้ได้รับความผาสุก ในสมัยก่อน มีชื่อเรียกอย่างอื่นมากมาย เช่น ในสมัยสุโขทัย เรียกนายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) ปกครองคนราวร้อยหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแคว้น (กำนัน) หรือในกฎหมายเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาบัญญัติไว้ว่า ให้ผู้มีทุกข์ภัยจากโจรผู้ร้ายนำความร้องต่อแขวงกำนัน พันทนายบ้าน เป็นต้น โดยผู้ที่จะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านจะมาจากการแต่งตั้งของผู้ว่าราชการเมือง (อนุชา โมกขะเวส. 2544 : 34)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้าน มีความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยมายาวนาน นอกจากนั้น พิสิษฐ บุญช่วง (2544 : 58) ยังกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการปฏิรูปการปกครองที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ว่า การปฏิรูปการปกครองระดับตำบล หมู่บ้านครั้งสำคัญเกิดขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2435 (ร.ศ.111) โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้หลวงเทศาภิตรวิจารณ์ (เส็ง วิริยศิริ) ไปทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขึ้นที่บ้านเกาะบางปะอิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีลักษณะแตกต่างจากเดิมหลายประการคือ ให้ราษฎรพิจารณาเลือกผู้ใหญ่บ้านแล้วให้ผู้ใหญ่บ้านเลือกกันเองเป็นกำนันแทนการแต่งตั้ง โดยผู้ว่าราชการเมืองตั้งแต่ก่อน ในการปฏิบัติหน้าที่ก็กำหนดให้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ การป้องกันโจรกรรมและผู้ร้ายและกำหนดให้มีผลประโยชน์ตอบแทนบ้าง เช่น สิ้นลดค่านา ภาษีไม้ไผ่ ค่าเหยียบย่ำที่นารายกร เป็นต้น ความมุ่งหมายก็เพื่อให้บุคคลที่ราษฎรเลือกเข้ามาได้มีหน้าที่ดูแลค้ำเนินงานของตำบลหมู่บ้านให้เ็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นหูเป็นตาให้แก่ทางราชการที่จะช่วยสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรทั่วไป ตลอดจนช่วยร้งรักษาอิอากรและผลประโยชน์ของแผ่นดินซึ่งสมควรได้จากราษฎร โดยธรรม (พลากร สุวรรณรัฐ. 2544 : 10)

ในชนบทของไทยเราแต่เดิมนั้นมีลักษณะเป็นสังคมที่ประชาชนอาศัยกันเป็นกลุ่มในแต่ละกลุ่มก็มีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองคอยดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในกลุ่มอย่างใกล้ชิด ต่อมาเมื่อประชาชนเพิ่มจำนวนขึ้นปัญหาต่างๆ ก็มากขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนก็เปลี่ยนไป ทำให้อยู่ร่วมกันเป็นหลักแหล่งเป็นชุมชนมากขึ้น มีอาณาเขตแน่นอนและมีแบบแผนการจัดการปกครองอย่างเป็นทางการยิ่งขึ้น จากหลักฐานที่มีอยู่พอสันนิษฐานได้ว่า ในสมัยสุโขทัยนั้นแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล แต่ละมณฑลมีเมืองในสังกัดซึ่งแยกออกเป็นเมืองเอก โท ตรี และจัตวา โดยแต่ละเมืองมีการปกครอง ดังนี้ เจ้าเมือง (มีตำแหน่งต่างกันตามชั้นของเมือง) ปกครองหลายหมื่นหลังคาเรือนและมีปลัดเมืองเป็นผู้ช่วย นายแขวงหรือนายอำเภอ ปกครองคนราวหมื่นหลังคาเรือนขึ้นตรงต่อเจ้าเมือง นายแคว้นหรือกำนัน ปกครองคนราวพันหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแขวง นายบ้านหรือผู้ใหญ่บ้านปกครองคนราวร้อยหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแคว้น

ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวงของไทยมีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าได้มีการจัดระเบียบ การปกครองประเทศแยกย่อยลงไปอีก กล่าวคือมีการจัดระเบียบการปกครองท้องที่ภายในเมืองหนึ่งๆ ทั้งหัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองชั้นใน โดยแบ่งเมืองออกเป็นแขวง แขวงแบ่งออกเป็นตำบล ตำบลแบ่งออกเป็นบ้าน ซึ่งเป็นที่รวมของหลายๆ ครัวเรือน แต่ไม่ได้กำหนดจำนวนคนหรือจำนวนบ้านไว้ นอกจากนี้ยังให้มีผู้ปกครองโดยเฉพาะ ได้แก่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเจ้าเมืองแต่งตั้งเป็นหัวหน้า เมื่อหลายบ้านรวมกันเป็นตำบลก็มีกำนัน เป็นหัวหน้าและมักได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "พัน" และหลายตำบลรวมกันเป็นแขวงก็จะมีหมื่นแขวงเป็นผู้ปกครอง หลายแขวงรวมกันเป็น "เมือง" มีผู้รั้งหรือพระยามหานครเป็นผู้ปกครอง เมืองนี้มีลักษณะคล้ายจังหวัดในปัจจุบัน ส่วนแขวงเทียบเท่าอำเภอ การปกครองรูปแบบนี้เป็นหลักที่ยึดถือมาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบลเป็นครั้งแรกที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2435 ทั้งนี้ เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการจัดการปกครองหมู่บ้านและตำบลใหม่นี้มีลักษณะแตกต่างจากเดิมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านกระบวนการซึ่งปรากฏในเนื้อหาจดหมายของพระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยะศิริ) ครั้งยังเป็นหลวงเทศาภิตรวิจารย์ผู้ได้รับมอบหมาย ให้ทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ความว่า " ในขั้นต้นทำบุญชีสามะโนครัวบ้านที่

จะจัดเป็นหมู่บ้านและตำบลก่อนเสร็จแล้วจึงลงมือจัดการตั้งผู้ใหญ่บ้านกำนันต่อไป คือ ไปจัดรวมครัวที่เป็นเจ้าของบ้านใกล้เคียง ติดต่อกันราว 10 เจ้าของเจ้าของหนึ่งจะมีเรือนที่หลังก็ตามรวมเข้าเป็นหมู่บ้านแล้วเชิญเจ้าของบ้านมาประชุมกันในวัดพร้อมด้วยราษฎรอื่นๆ เมื่อถามทราบว่ามีใครผู้ใดเป็นเจ้าบ้านแล้วก็ให้มาร่วมกันขอให้เลือกกันในหมู่ของเขา ที่มาประชุมว่าควรจะให้ใครเป็น "ผู้ใหญ่บ้าน" สังเกตดูเขาตรึกตรองกันมาก ชูชบปรึกษาหารือกัน เห็นจะเป็นด้วยเรื่องเกรงใจกัน แต่ในที่สุดก็ได้ความเห็น โดยมากกว่าใครในพวกของเขาที่มาประชุมนั้นควรจะเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้วข้าพระพุทธเจ้าก็เขียนใบตั้งชั่วคราว ให้เขาถือไว้จนกว่าจะได้มีการหมายตั้งออกให้ใหม่ตามทางราชการ เมื่อได้จัดตั้งผู้ใหญ่บ้านได้พอสมควรที่จะจัดตั้งเป็นตำบลไว้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าก็ได้ไปประชุม ที่ศาลาวัดพร้อมด้วยราษฎรในท้องที่นั้นเชิญผู้ใหญ่บ้านในตำบลที่ข้าพระพุทธเจ้าให้เลือกตั้งไว้แล้วมาประชุมพร้อมกัน แล้วขอให้ผู้ใหญ่บ้านเหล่านั้นเลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง ในหมู่ของเขาว่าใคร จะควรได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าว่าการตำบล เมื่อเขาพร้อมกันเห็นควรผู้ใดแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าก็ออกหมายตั้งชั่วคราวให้เขาเป็นกำนันตำบลนั้นแล้วข้าพระพุทธเจ้าไปทำอย่างเดียวกันต่อๆ ไปทุกตำบล ตำบลใดที่ข้าพระพุทธเจ้าไปจัดตั้งกำนันในวันแรกในวัดใด ข้าพระพุทธเจ้าอาราธนาพระภิกษุในวัดนั้นมาประชุมอยู่ด้วยพอใครได้รับเลือกตั้งแล้ว ก็นิมนต์ให้สวดชยันโตให้พร" นอกจากทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังมีการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยดูสภาพท้องที่และความ เป็นอยู่ทั่วไปของประชาชน โดยสมเด็จพระยาตำราจรราชานุภาพเสนาบดีคนแรกของ

กระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่างๆ และยังทรงมอบหมายให้หลวงเทศาภิบาลพิจารณาเดินทางไปดูงานการปกครองของประเทศพม่าและมลายู หลังจากนั้นได้จัดประชุมข้าหลวงเทศาภิบาลเพื่อปรึกษาความเห็นและรับฟังข้อเท็จจริงของแต่ละท้องที่

เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี จึงได้วางรูปแบบ การปกครองระดับหมู่บ้านตำบลเรียกว่า "การปกครองท้องที่" อย่างเป็นทางการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ โดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ.2440) ข้อความและหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองท้องที่ของประเทศไทยสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้าน รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้อย่างละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามท้องที่ต่างๆ ต่างพระเนตรพระกรรณ สร้างความเป็นธรรมในการปกครองบ้างเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้ที่กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านเป็นเพราะพระราชประสงค์ของ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิในการปกครองตนเองด้วย หลังจากที่ได้ประกาศพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116 มาเป็นเวลานานประมาณ 17 ปี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงได้ทรงประกาศยกเลิก และประกาศใช้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน สืบมาจนทุกวันนี้ (สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์. 2547 : 19 - 20)

ในช่วงปี พ.ศ. 2493 - 2535 ได้มีการยกระดับความสำคัญให้กับบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านมากขึ้น โดยมีการแก้ไขเพิ่มอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 นอกจากนี้ทางราชการยังได้ตราพระราชบัญญัติต่างๆ มากมาย ที่เกี่ยวข้องกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งต้องเป็นผู้รักษากฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ทำให้อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ครอบคลุมวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลหมู่บ้านเกือบทุกเรื่องตั้งแต่เกิดจนตายไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำท่วม ฝนตก ฝนแล้ง เกิดศัตรูพืช โจรขโมย ฯลฯ ล้วนเป็นหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องดูแลทั้งสิ้น เนื่องจากการปกครองตำบล หมู่บ้านเป็นการปกครองท้องที่ชนบทที่ยังไม่มีลักษณะเป็นชุมชนพอที่จะยกระดับจัดให้มีการปกครองท้องถื่นในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งได้ แต่เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารท้องถื่นของตนมากขึ้น และเป็นการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชนบท รัฐบาลจึงได้จัดตั้งสภาตำบลขึ้นทั่วประเทศ โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 และแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง จนถึงรูปแบบสภาตำบล ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 สำหรับองค์ประกอบสำคัญของสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติดังกล่าว คือ คณะกรรมการสภาตำบลซึ่งกำหนดให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่งปฏิบัติงานร่วมกับกรรมการสภาตำบลโดยเลือกตั้งซึ่งได้แก่ ราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากการเลือกตั้งของราษฎรหมู่บ้านละ 1 คน มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานและพัฒนาตำบลโดยมีงบประมาณเพื่อดำเนินการเป็นของตนเองส่วนหนึ่งและมีอิสระในการดำเนินการพอสมควรถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นนิติบุคคลก็ตาม (พิศิษฐ บุญช่วง. 2544 : 5 - 6)

ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อมีกระแสโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นในสังคมโลก กระแสการเรียกร้องให้กระจายอำนาจการปกครองเริ่มคั้งขึ้น และในที่สุดก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 การออกกฎหมายแผนและ

ขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงการเปลี่ยนแปลงฐานะของ
 สุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล ผลของกฎหมายเหล่านี้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้น และยังมีผลให้กำนัน
 ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเห็นว่าการปฏิบัติรูป
 การปกครองดังกล่าว มีการพัฒนามายาวนาน โดยเฉพาะการยกระดับและให้ความสำคัญกับ
 บทบาทของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านรวมถึงการส่งเสริมให้ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน
 การปกครองและบริหารท้องถิ่นรวมถึงการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นเปิด
 โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ระบบการเมืองการปกครอง
 ที่เปิด โอกาสให้พี่น้องประชาชนทุกหมู่เหล่ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในทุกระดับ
 มีช่องทางในการเสนอความต้องการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยสันติวิธีให้ทุกฝ่าย
 แก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยการประนีประนอมไม่ใช้ความรุนแรง เน้นหนักการประสานงาน
 ส่งเสริมบทบาทของผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน ขณะเดียวกันหน่วยงานฝ่ายปกครองก็ต้อง
 รักษากำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นมวลชนพื้นฐานไว้ด้วยเพื่อเป็นตัวแทนฝ่ายปกครองชี้นำ
 การแก้ไขปัญหาสังคมตามแนวทางสันติวิธีและปฏิเสธการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ
 (พลตกร สุวรรณรัฐ, 2544 : 10)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องศึกษาว่าในสภาวะปัจจุบัน
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานอย่างไรหรือไม่ บทบาทกำนัน
 ผู้ใหญ่บ้านที่กำหนดไว้ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่และกฎหมายอื่นๆ ในความเป็น
 จริงจะสามารถปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด และบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็น
 มีลักษณะเป็นไปในแนวทางอย่างไร เพื่อให้ทราบ การปรับปรุงบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน
 ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ใน การนำข้อมูลไปประกอบการพิจารณา
 การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการวิจัยในครั้งนี้ได้เลือกที่จะศึกษาบทบาทของ
 กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอสว่างแดนดิน
 จังหวัดสกลนคร ที่ปฏิบัติจริง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
 ระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็น

3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน ในเขตพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ต่อบทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

สมมติฐานการวิจัย

1. บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็น อยู่ในระดับปานกลาง
2. ประชาชนอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร มีความคิดเห็นต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็นแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาความคิดเห็นประชาชน ในเขตพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
2. ประชากร คือ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร จำนวนทั้งสิ้น 125,600 คน สํารวจเมื่อเดือน มกราคม พ.ศ. 2550 (สำนักงานทะเบียนอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร)
3. กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน ในเขตพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ที่ได้จากการคำนวณหาจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973 : 727) จำนวน 399 คน
4. ตัวแปรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย
  - 4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
  - 4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านของประชาชน ในเขตพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาท หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน) รวมทั้งกฎหมายอื่นๆ ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านไว้

2. **กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน** หมายถึง ตำแหน่งผู้ปกครองท้องที่ในเขตตำบล หรือหมู่บ้านในเขตอำเภอสว่างแดนดิน ซึ่งเป็นบุคคลผู้มีคุณสมบัติที่ได้รับเลือกจาก ประชาชนให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดในกฎหมายลักษณะ ปกครองท้องที่

3. **กฎหมายอื่นๆ** หมายถึง กฎหมายที่ได้กำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ ของกำนันผู้ใหญ่บ้านไว้ นอกเหนือจากบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรและ ระเบียนสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ กฎหมายว่าด้วย อาวุธปืน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วย การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

4. **บทบาทที่เป็นจริง** หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอสว่างแดนดิน ที่ปฏิบัติจริง หรือที่ปฏิบัติได้จริงตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ที่แก้ไขเพิ่มเติมและตามกฎหมายอื่นๆ ที่ กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้

5. **บทบาทที่ควรจะเป็น** หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอสว่างแดนดินที่ควรจะทำหรือควรจะเป็น

6. **ปัญหา อุปสรรค** หมายถึง ข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง ปัจจุบัน) และกฎหมายอื่นๆ ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อมูลบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอ สว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็น
2. ได้ทราบถึงข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอ สว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำไปแก้ไข ปรับปรุงการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

3. ทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนส่งเสริมแนวทางในการพัฒนาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป อันจะส่งผลให้การพัฒนาการปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY